

ฉันทชนก อินทร์ศรี, วิชาญ วิทยุรัตน์, กรรณิการ์ หมอนพั่งเทียม, สุภาภรณ์ จุจันทร์ และ ปณิธิ ธรรมวิริยะ

ทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว สำนักโรคระบาดวิทยา Surveillance Rapid Response Team (SRRT), Bureau of Epidemiology

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคประจำสัปดาห์ที่ 27 ระหว่างวันที่ 6 - 12 กรกฎาคม 2557 สำนักโรคระบาดวิทยาได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. อาหารเป็นพิษ ออเมกแมแดง จังหวัดเชียงใหม่ พบ 3 เหตุการณ์

เหตุการณ์ที่ 1 ตำบลแม่แดง พบผู้ป่วยจำนวน 14 ราย เพศชาย 7 ราย หญิง 7 ราย อายุระหว่าง 23 - 58 ปี เป็นคนงานในฟาร์มสุกรแห่งหนึ่งในตำบลแม่แดง ผู้ป่วยรายแรกเริ่มป่วยวันที่ 7 กรกฎาคม 2557 เวลา 16.00 น. ผู้ป่วยมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน อจจระร่วง ปวดท้อง เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลแม่แดงในวันเดียวกัน เป็นผู้ป่วยนอก 5 ผู้ป่วยใน 9 ราย ปัจจุบันหายดีทุกราย การวินิจฉัยเบื้องต้น อาหารเป็นพิษ ประวัติเสี่ยงผู้ป่วยทั้ง 14 ราย มีประวัติรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน คือ ลาบหมูดิบ โดยเนื้อหมูซื้อจากตลาดแม่มาลัยตอนเช้าของวันที่ 7 กรกฎาคม 2557 มีผู้ร่วมรับประทานทั้งหมด 20 คน การตรวจทางห้องปฏิบัติการ ส่งตรวจ Rectal swab ผู้ป่วย 1 ราย และตัวอย่าง Swab เชียง ที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 1 เชียงใหม่ กิจกรรมการควบคุมป้องกันโรคเบื้องต้น ลงพื้นที่เพื่อสอบสวนโรคโดยทีม SRRT อำเภอแม่แดง ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมในกลุ่มผู้สัมผัสไม่พบผู้ที่มีอาการผิดปกติ และดำเนินการให้สุศึกษาแก่เจ้าของเชียงหมูในตลาด

เหตุการณ์ที่ 2 ตำบลขี้เหล็ก พบผู้ป่วยจำนวน 3 ราย อายุระหว่าง 48 - 55 ปี เพศชาย 2 ราย หญิง 1 ราย เป็นผู้รับจ้างทำนาที่เดียวกัน ผู้ป่วยรายแรกเริ่มป่วยวันที่ 7 กรกฎาคม 2557 เวลา 17.00 น. และรายสุดท้ายเริ่มป่วยในวันเดียวกัน เวลา 21.30 น. ผู้ป่วยมีอาการไข้ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ถ่ายอุจจาระเหลว เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลแม่แดงในวันเดียวกัน เป็นผู้ป่วยนอก 2 ราย ผู้ป่วยใน 1 ราย วินิจฉัยเบื้องต้น อาหารเป็นพิษ ประวัติเสี่ยงผู้ป่วยทั้งหมดมีประวัติรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน คือ ลาบเนื้อควายและเครื่องในดิบ โดยซื้อมาจากเชียงหมูในตลาดแห่งหนึ่ง มีผู้ร่วมรับประทานจำนวน 7 ราย การส่งตัวอย่าง Swab เชียง ตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 1 เชียงใหม่ กิจกรรมการควบคุมป้องกันโรคเบื้องต้น ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมในกลุ่มผู้สัมผัสพบผู้ที่มีอาการเข้ากับนิยามเพิ่มเติม 3 ราย ให้การรักษาผู้ป่วยตาม

อาการทั้ง 6 ราย ปัจจุบันหายดีแล้วทุกราย ให้คำแนะนำกับเจ้าของเชียงหมูในการทำความสะดวกสะอาดเชียงหมูบริเวณแผงเนื้อและสุขลักษณะส่วนบุคคลของคนขาย

เหตุการณ์ที่ 3 หมู่ที่ 9 ตำบลอินทิล พบผู้ป่วย 15 ราย เป็นเพศชาย 5 ราย เพศหญิง 10 ราย อายุระหว่าง 24 - 77 ปี ผู้ป่วยรายแรกเริ่มป่วยวันที่ 8 กรกฎาคม 2557 เวลา 14.00 น. ผู้ป่วยรายสุดท้ายเริ่มป่วยวันเดียวกัน เวลา 22.50 น. รับการรักษาที่โรงพยาบาลแม่แดงในวันเดียวกัน มีอาการปวดท้อง ถ่ายอุจจาระเป็นน้ำ คลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย การวินิจฉัยเบื้องต้น อาหารเป็นพิษ ประวัติเสี่ยงผู้ป่วยทั้ง 15 ราย มีประวัติรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน คือ ลาบหมูดิบที่จัดเลี้ยงในงานศพ โดยเนื้อหมูซื้อมาจากเชียงหมูในหมู่บ้าน 3 ร้าน มีผู้ร่วมรับประทานจำนวน 50 คน ส่ง Rectal swab ผู้ป่วย 2 ตัวอย่าง Swab มีผู้ชาย 3 ตัวอย่าง Swab เชียง 3 ตัวอย่าง ตรวจทางห้องปฏิบัติการ กิจกรรมการควบคุมป้องกันโรคเบื้องต้น ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมพบผู้ป่วยมีอาการเล็กน้อย จำนวน 20 ราย ให้การรักษาผู้ป่วยตามอาการ ประชาสัมพันธ์ประชาชนในชุมชน หากมีอาการผิดปกติให้รีบมารับการรักษาที่ รพ.สต. ให้สุศึกษาแก่เจ้าของเชียงหมูและผู้ปรุงเรื่องสุขาภิบาลอาหาร

2. สงสัยพิษสุนัขบ้าเสียชีวิต จังหวัดสุรินทร์ พบผู้ป่วยชายเสียชีวิต 1 ราย อายุ 48 ปี อาชีพทำนา ขณะป่วยอาศัยอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เริ่มป่วยวันที่ 3 กรกฎาคม 2557 ด้วยไข้ อ่อนเพลีย กลืนน้ำลำบาก ญาติจึงพาไปที่โรงพยาบาลสำโรงทาบ ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2557 อาการไข้ หนาวสั่น กลืนน้ำลำบากกลัวน้ำ วันที่ 6 กรกฎาคม 2557 ผู้ป่วยมีอาการกลืนน้ำลำบาก กลัวน้ำ กลัวลม อยู่ไม่นิ่ง นอนหน้าอก หายใจไม่สะดวก น้ำลายฟูมปาก และเสียชีวิตในวันที่ 7 กรกฎาคม 2557 แพทย์วินิจฉัยสงสัยพิษสุนัขบ้า เก็บตัวอย่าง น้ำลาย ปัสสาวะ ปมรากผมของผู้ป่วยส่งตรวจที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

จากการสอบสวนโรคของทีม SRRT พบว่า ผู้ป่วยมีประวัติ

ถูกสุนัขกัดเมื่อประมาณกลางเดือนมกราคม 2557 ขณะกำลังจะขับรถจักรยานยนต์ออกจากบ้าน ถูกกัดที่บริเวณข้อเท้าซ้าย มีเลือดออก พบรอยเขียวช้ำหลายแผล ไม่ได้ทำความสะอาดแผลและไม่ได้เข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เนื่องจากคิดว่าไม่เป็นไร สุนัขที่กัดมีอายุประมาณ 2 เดือนยังไม่หย่านม ผู้เสียชีวิตนามาจากบ้านญาติที่บ้านดงถาวร ตำบลกุดหวาย อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ มีพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน 5 ตัว นำมาในพื้นที่ตำบลเกาะแก้ว 3 ตัว เป็นของผู้เสียชีวิต 3 ตัว ส่วนสุนัขที่บ้านดงถาวรในครอบครัวเดียวกันตายหมดแล้วรวมถึงแม่สุนัขด้วย โดยหลังจากที่ผู้เสียชีวิตในวันดังกล่าว สุนัขยังกัดบิดาของผู้เสียชีวิตด้วย แต่ไม่มีบาดแผล หลังจากถูกกัด บิดาของผู้เสียชีวิตจึงนำสุนัขไปปล่อย สุนัขที่สงสัยว่ามีเชื้อนี้จึงถูกสุนัขตัวอื่นกัดตายจึงไม่นำสุนัขส่งตรวจ โดยสุนัขที่กัดสุนัขตัวที่สงสัยว่ามีเชื้อนี้ ขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่ เป็นสุนัขมีเจ้าของและมีประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การควบคุมโรคที่ได้ดำเนินการแล้ว คือ ให้อาหารป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ากับญาติที่ใกล้ชิดผู้ป่วย 5 ราย และเจ้าหน้าที่ที่ให้การรักษาและสัมผัสผู้ป่วย ดำเนินการให้อาหารป้องกันแก่ สุนัข แมว ในพื้นที่ตำบลเกาะแก้ว ทุกหมู่บ้านเมื่อเดือนมีนาคม 2557

3. การระบาดของโรคอาหารเป็นพิษในโรงเรียน จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างวันที่ 30 มิถุนายน - 9 กรกฎาคม 2557 พบผู้ป่วยอาหารเป็นพิษ 150 ราย (อัตราป่วยร้อยละ 5.42) เพศหญิง 107 ราย (ร้อยละ 71.33) เพศชาย 43 ราย (ร้อยละ 28.67) อายุระหว่าง 12 - 18 ปี (อายุเฉลี่ย 15.2 ปี) ทั้งหมดเป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในตำบลขัวหมอง อำเภอสหัสขันธ์ เมื่อจำแนกอัตราป่วยตามชั้นเรียนพบว่า เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีอัตราป่วยสูงสุด รองลงมา คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้ป่วยรายแรกเริ่มป่วยวันที่ 30 มิถุนายน 2557 เวลา 13.00 น. ผู้ป่วยรายล่าสุดเริ่มป่วยวันที่ 9 กรกฎาคม 2557 เวลา 05.00 น. ด้วยอาการของระบบทางเดินอาหารส่วนล่าง คือ ปวดท้อง (ร้อยละ 93.70) ถ่ายเป็นน้ำ (ร้อยละ 67.72) ถ่ายเหลว (ร้อยละ 51.97) อาเจียน (ร้อยละ 51.18) คลื่นไส้ (ร้อยละ 45.67) ปวดศีรษะ (ร้อยละ 38.58) และมีไข้ (ร้อยละ 30.71) ผู้ป่วยส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาศูนย์สุขภาพตำบลในอำเภอสหัสขันธ์ 47 ราย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในอำเภอสหัสขันธ์ 13 ราย โรงพยาบาลเอกชน 1 ราย โรงพยาบาลร้อยเอ็ด 1 ราย รับการรักษาที่คลินิก 20 ราย กินยาเอง 52 ราย และไม่ได้รับการรักษา 16 ราย ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยนอก 55 ราย ผู้ป่วยใน 7 ราย แพทย์วินิจฉัยอาหารเป็นพิษ ปัจจุบันทุกรายอาการดีขึ้นและหายเป็นปกติ

จากการสอบสวนโดยทีม SRRT สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าผู้ป่วยทั้งหมดมีประวัติเสี่ยงร่วมกันจากการ

รับประทานอาหารกลางวันที่มีแม่ค้านำมาจำหน่ายในโรงเรียน จากการสอบถามประวัติการรับประทานอาหารในกลุ่มที่มีอาการป่วยพบว่า ส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารแกง/ข้าวราดแกง ร้อยละ 38.00 รองลงมาคือ ก๋วยเตี๋ยว ร้อยละ 12.67 และข้าวมันไก่ ร้อยละ 10.67 จากการสอบถามถึงโรงอาหารที่รับประทานอาหาร พบว่ากลุ่มที่มีอาการป่วยจะรับประทานอาหารที่โรงอาหารใหม่ ร้อยละ 72.67 โดยที่รับประทานอาหารจากร้านที่ 3 โรงอาหารใหม่ จำนวน 53 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.81 ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า โรงอาหารมี 2 แห่ง (โรงอาหารใหม่และโรงอาหารเก่า) เป็นอาคารโล่งชั้นเดียว แบบโครงเหล็ก พื้นซีเมนต์ มีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับร้านค้าขายอาหาร ผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร ส่วนใหญ่จะจัดเตรียมวัตถุดิบและปรุงอาหารมาจากบ้าน ภาชนะใส่อาหารจำหน่ายร้านค้าแต่ละร้านจะนำมาเอง นักเรียนจะรับประทานอาหารภายในโรงอาหารและได้ร่วมไม้ซึ่งทางโรงเรียนจัดโต๊ะและเก้าอี้ไว้ให้ และจัดที่สำหรับวางภาชนะหลังจากรับประทานอาหารเสร็จ ส่วนการล้างภาชนะ เจ้าของร้านจะเป็นผู้จัดเก็บล้างภาชนะของตนเอง ไม่มีอ่างสำหรับล้างภาชนะ ล้างภาชนะบนพื้นด้านหลังโรงอาหาร มีร่องระบายน้ำทิ้ง สภาพพื้นและ ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย น้ำใช้ของโรงอาหาร เป็นประปาบาดาล 2 จุด ใกล้กับโรงอาหาร ลักษณะบ่อดิบบาดาล ไม่มีพื้นคอนกรีตรอบบ่อ บ่อบาดาลโรงอาหารใหม่ อยู่ใกล้กับห้องน้ำ/ห้องส้วม ไม่มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยการเติมคลอรีน ผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร การตรวจร่างกายเบื้องต้น ไม่มีบาดแผลที่มีมือ จากการสอบถาม ไม่มีประวัติป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา การสวมหมวกและผ้ากันเปื้อน ยังไม่ครบทุกคน มีการใช้มือปากหยิบจับอาหารโดยตรง บางรายยังมีการวางวัตถุดิบที่ใช้ประกอบปรุงอาหารบนพื้น ถาดใส่อาหารที่ปรุงเสร็จรอจำหน่าย ไม่มีผ้าหรือที่ปิดอาหาร ส่วนใหญ่จะใช้ผ้าขาวบางหรือผ้าสีสดต่าง ๆ มาปิดบัง บางรายใช้พลาสติกใส่ปิดอาหาร การจัดวางซ้อน ส้อม ตะเกียบ ไม่ถูกต้อง ถึงขยะไม่มีฝาปิด ภายในโรงอาหารทั้ง 2 แห่ง มีแมลงวันค่อนช้างมาก

การเก็บตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ส่งตรวจที่ห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลสหัสขันธ์และโรงพยาบาลร้อยเอ็ด พบว่าตัวอย่างอุจจาระแม่ค้าผู้ประกอบการ (Rectal Swab Culture) 37 ราย ผลการตรวจพบเชื้อ *Salmonella* group B จำนวน 11 ราย แต่แม่ค้าไม่มีอาการป่วย ตัวอย่างอุจจาระผู้ป่วยที่มีอาการป่วยระหว่างวันที่ 1 - 4 กรกฎาคม 2557 จำนวน 1 ราย (Rectal Swab Culture) ไม่พบเชื้อแบคทีเรียก่อโรค ผู้ป่วยที่มีอาการป่วยระหว่างวันที่ 8 - 9 กรกฎาคม 2557 จำนวน 9 ราย อยู่ระหว่างการตรวจ ตัวอย่างสิ่งแวดล้อมในโรงอาหารและบ้านผู้ประกอบการจำนวน 26 ตัวอย่าง ผลการตรวจไม่พบเชื้อแบคทีเรียก่อโรค

จำนวน 18 ตัวอย่าง พบเชื้อ *Salmonella* group B จำนวน 4 อย่าง คือ ถังแช่อาหารร้านข้าวแกงร้านที่ 3 โรงอาหารใหม่ ตู้เย็น เชียง โต๊ะประกอบอาหารจากบ้านผู้ประกอบการร้านที่ 3 โรงอาหารใหม่ ส่วนอีก 4 ตัวอย่าง อยู่ระหว่างการตรวจ ตัวอย่าง อาหารและน้ำจากโรงอาหารจำนวน 17 ตัวอย่าง ผลการตรวจไม่พบเชื้อแบคทีเรียก่อโรคจำนวน 10 ตัวอย่าง ส่วนอีก 7 ตัวอย่าง อยู่ระหว่างการตรวจ เก็บอุจจาระผู้ป่วย 3 ตัวอย่าง น้ำดื่ม/น้ำใช้ในโรงเรียน 7 ตัวอย่าง ส่งตรวจหาเชื้อไวรัสก่อโรคในระบบทางเดินอาหารที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข อยู่ระหว่างการตรวจ

การควบคุมโรคที่ได้ดำเนินการ คือ วันที่ 3 - 9 กรกฎาคม 2557 ได้สอบสวนโรคจากผู้ป่วยและค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม วันที่ 4, 8 กรกฎาคม 2557 ทำความสะอาดและทำลายเชื้อด้วยคลอรีนในโรงอาหารทั้ง 2 แห่ง จ่ายยาให้ผู้ประกอบการจำหน่ายอาหารที่ตรวจพบเชื้อแบคทีเรียก่อโรคทางระบบทางเดินอาหาร (Norfloxacin 400 mg 1 X 2 pc เป็นเวลา 3 วัน) จำนวน 11 ราย และติดตามเก็บตัวอย่างตรวจซ้ำหลังกินยาครบ ติดตามเฝ้าระวังโรคและค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ทุกวัน โดยประสานกับครูอนามัยโรงเรียน ให้มีการคัดกรองเด็กนักเรียนทุกวัน หากพบมีผู้ป่วยด้วยอาการอาหารเป็นพิษให้แจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบทันที

สถานการณ์ต่างประเทศ

1. Ebola virus disease, West Africa – update
องค์การอนามัยโลกรายงาน (8 กรกฎาคม 2557) การระบาดของโรคไข้เลือดออกอีโบล่า ในภูมิภาคแอฟริกาตะวันตก ตั้งแต่วันที่ 3 - 6 กรกฎาคม 2557 พบผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้น 50 ราย และผู้เสียชีวิต

เพิ่มขึ้น 25 ราย ได้แก่ ประเทศไลบีเรียพบผู้ป่วยเพิ่มขึ้น 16 ราย เสียชีวิต 9 ราย ประเทศเซียร์ราลีโอนพบผู้ป่วยเพิ่มขึ้น 34 ราย เสียชีวิต 14 ราย และประเทศกินีไม่พบผู้ป่วยรายใหม่ เสียชีวิตเพิ่มขึ้น 2 ราย ทำให้ยอดผู้ป่วยสะสมจากทั้งสามประเทศรวมทั้งสิ้น 844 ราย เสียชีวิต 518 ราย ได้แก่ ประเทศกินี (ผู้ป่วย 408 ราย เสียชีวิต 307 ราย) ประเทศไลบีเรีย (131/84) และประเทศเซียร์ราลีโอน (305/127) องค์การอนามัยโลกยังไม่แนะนำให้จำกัดการเดินทางหรือการค้ากับประเทศกินี ไลบีเรีย และเซียร์ราลีโอน

2. การระบาดของโรคไข้มองอักเสบ (Encephalitis) ในประเทศเวียดนาม ข้อมูลจากเว็บไซต์ Promed-mail เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2557 พบการระบาดของโรคไข้มองอักเสบใน 31 จังหวัดและเมืองของประเทศเวียดนาม ในปีนี้มีรายงานผู้ป่วย 325 ราย ผู้เสียชีวิต 5 ราย โรคไข้มองอักเสบจากเชื้อไวรัสเจอีพบมากในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ส่วนผู้ใหญ่จะพบได้น้อยแต่ในเดือนที่ผ่านมาพบผู้ป่วยโรคไข้มองอักเสบจากเชื้อไวรัสเจอีในผู้ใหญ่จำนวน 3 ราย มีอาการรุนแรงและในจังหวัดทางภาคเหนือของเวียดนามพบผู้ป่วยเด็กโรคไข้มองอักเสบจำนวน 129 ราย เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเด็กในกรุงฮานอย ผู้ป่วย 46 รายเกิดจากเชื้อไวรัสเจอี ตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน จำนวนผู้ป่วยโรคไข้มองอักเสบเจอีในเด็กเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยจำนวนผู้ป่วยในปีนี้สูงกว่า 2q เปอร์เซนต์ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา จากข้อมูลสถิติล่าสุดจากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด แบ่งเป็นภาคเหนือร้อยละ 68.5 ภาคกลางร้อยละ 12.3 ภาคใต้ร้อยละ 17.5 บริเวณที่ราบสูงทางตอนกลางของประเทศ (Central Highlands) ร้อยละ 4.4

แหล่งข้อมูล: องค์การอนามัยโลก และ ProMED-mail
